

Чорна, Світлана. Розстріляли за вироком «трійки», майно конфіскували [Текст] : [про трагічну історію життя Сергія Котко, одного з тисяч розстріляних у 1937 році у Биківнянському лісі на спец ділянці НКВС] // Голос України. – 2019. – 6 берез. (№ 46). – С. 11 : фот.

<http://www.golos.com.ua/article/314532>

Розстріляли за вироком «трійки», майно конфіскували

У Биківнянському лісі під Києвом, де у 1937-1938 роках було створено «спецділянку» — могильник НКВС (тут в обстановці суворої секретності, вночі, за високим зеленим парканом скидали в траншеї розстріляних у підвалах і тюрмах за вироками «трійок» і «двійок»), поховано від 70 до 100 тисяч наших співвітчизників. Репресивна сталінська система, приховуючи нелюдські злочини, не лише засекречувала справи та будь-яку іншу інформацію про свої жертви, ховала їх під грифом «таємно», а часто знищувала документи. Тож дослідники змогли поки що встановити імена лише

19 тисяч людей, похованих у Биківні. Серед тих, кого пощастило врятували з мороку забуття, — Сергій Васильович Котко. Його розстріляли у розквіті сил, у сорокарічному віці, у листопаді 1937-го.

Наприкінці 80-х, на початку 90-х під тиском громадськості було відкрито перші розстрільні справи й проведено перші ексгумації жертв. На деревах у Биківні з'явилися поминальні рушники і поодинокі фотографії закатованих людей. Портрет свого батька приніс до Національного історико-меморіального заповідника «Биківнянські могили» і мешканець Борисполя Олександр Котко.

Так хто ж такий Сергій Котко? Яким він був? Який злочин скоїв і

за яку провину йому винесли
смертний вирок?

Просвітянин Анатолій
Ковальчук, діди якого — Павло
Ковальчук і Лаврін Зоренко —
теж потрапили під коток
сталінських репресій,
працюючи в архівах, допоміг
землякам знайти правду.

— Мені вдалося
ознайомитися з деякими
документами, що
проливають світло на долю
цієї людини. А в ній, як у
краплині роси,

віддзеркалюються трагічні сторінки української історії, — каже Анатолій Ковальчук. — До арешту Сергій Котко сумлінно працював бухгалтером у Бориспільському банку, вільний час віддавав праці у власному господарстві. Не був ні злодієм, ні грабіжником, ні хабарником. Як людина інтелігентна, освічена й патріотична, користувався повагою земляків. Належав до числа

тих, хто пам'ятав про свій козацький рід, мав загострене почуття справедливості. Отже, становив небезпеку для радянської влади.

— У протоколі засідання «трійки» при Київському обласному управлінні НКВС УРСР значиться, що справа розглядалася проти «українця, хлібороба, колишнього офіцера петлюрівської

армії», — продовжує
розповідь Анатолій
Ковальчук. — Далі
перераховано «злочини»
Сергія Котка: «проводив
контрреволюційну роботу
проти існуючого ладу,
вихваляв петлюрівський
лад, заявляв, що готовий
зі зброєю в руках
боротися за самостійну
Україну, жалкував, що в
1918-1919 роках

бориспільці не виступили
дружно на заклик
Петлюри». З огляду на
перераховані
звинувачення «трійка» у
складі начальника
обласного управління
НКВС, прокурора і
секретаря обласного
комітету компартії
постановила: «Котка С. В.
розстріляти, особисте
майно конфіскувати».

Обвинувальний вирок
містить показання
свідків, які
підтверджують факти
«контрреволюційної»
діяльності Сергія Котка.
Зокрема, якийсь К.
Ситник свідчив, що
Котко С. В. казав:
«Помилку ми зробили
1919 р., що не виступили
одноостайно на заклик

Петлюри. А зараз
знищити більшовицьку
владу і вирвати Україну
з московського ярма
набагато важче. Хоча це
станеться неминуче!»

— Витяг з акту
розстрілу С. Котка
безпристрасно фіксує:
«Постанову трійки
КОУ НКВС УРСР
виконано 13 листопада

1937 року о 23 годині»,
— каже дослідник. —
Довідку про посмертну
реабілітацію батька, в
якій містилася також
інформація про
причину смерті і її
правдиву дату,
Олександр Котко
отримав з
Генпрокуратури
України лише на

початку 2000-го.

Хоча ще далекого
1962 року, в часи
«хрущовської
відлиги», Київська
обласна прокуратура
у відповідь на запит
Олександра Котка
про батькову долю
(про нього ніхто
нічого не знав довгі

25 років) надала
довідку — як бачимо,
брехливу, — про те,
що буцімто Сергій
Котко був
засуджений «за
злочинну діяльність»
лише на 10 років «без
права листування». А
причиною його
смерті, що нібито

настала 28 листопада
1942 року, була
хвороба серця. Щоб
приховати від народу
страхітливі масштаби
комуністичного
терору 1937—1938
років, до якого була
причетна вся
кремлівська кліка,
тодішня влада

свідомо вводила в
оману членів родин
репресованих,
вказуючи в
документах вигадані
дати смерті від
неіснуючих хвороб.

— Згодом
комуністи вчинили
ще одну наругу над
пам'яттю знищених

ними людей. У часи
«перебудови», коли
київська
громадськість
почала відкрито
говорити правду
про масові
поховання жертв
сталінських
репресій у

Биківнянському лісі,
влада встановила
на одній з галявин
кам'яний пам'ятний
знак з написом:
«Жертвам
німецьких
фашистів», — каже
Анатолій Ковальчук.
— Система й цього

разу намагалася
перекласти
відповідальність за
власні злочини на
інших. Та однієї
темної ночі
фальшивий напис
на камені було
стерто, натомість
викарбувано

правдивий.

— З книги М.
Роженка та Е.
Сохацької «Сосни
Биківні свідчать:
злочин проти
людства» можна
довідатися, що в
один день з
Сергієм Котком у

Лук'янівській тюрмі
було розстріляно
ще 47 осіб. Серед
них — двоє його
земляків. Це
мешканці сіл
Бориспільського
району: Феодосій
Корнійович Гапон
(с. Рогозів) та Іван

Якович Тур (с.
Іванків), —
продовжує
розповідь
просвітянин. —
Масовий
державний терор
мав далекосяжні
цілі: на багато
років насадити у

суспільстві
атмосферу страху,
постійних підозр,
покори і
догідливого
пристосування. А
також мав
примусити
мільйони людей
боятися думати,

ВІЛЬНО ГОВОРИТИ,
ШУКАТИ ПРИЧИНИ
СВОГО ЖАЛЮГІДНОГО
СТАНОВИЩА.
НАТОМІСТЬ
ПРИМУСИТИ ЛЮДЕЙ
ЩОДНЯ
ПЕРЕЙМАТИСЯ
ТІЛЬКИ ОДНІЄЮ
ДУМКОЮ: ЯК ВИЖИТИ.

І цим привчити їх
до безвідмовної
підлеглості владі,
до
беззастережного
виконання всіх її
розпоряджень.

Дослідник
зазначає, що

карателям й самі
часто ставали
жертвами
режиму, який
вони захищали. Як
Ізраїль
Леплевський,
якого прислали в
Київ на посаду

керівника
республіканського
НКВС з
особливими
повноваженнями
від Сталіна й
Єжова. Перше, що
він зробив, —
провів «чистку» в

центральному
апараті
Київського НКВС.
Декілька десятків
керівних
енкаведистів —
ставлеників
колишнього
наркома В.

Балицького були
звинувачені в
низці злочинів,
передусім у
підготовці
«фашистського
заколоту» і
розстріляні.
Ворогом народу

був оголошений
сам Балицький.
Його запроторили
до концтабору, де
вбили.

— Ізраїль
Леплевський
чотири рази
просив

МОСКОВСЬКЕ
керівництво
збільшити плани
репресій
українців, —
каже Анатолій
Ковальчук. — З
такими самими
проханнями до

Сталіна — нібито
від імені
трудящих —
зверталися
Центральний
комітет, обкоми й
райкоми
компартії
України. Звісно,

щоразу такі
побажання
«українських»
комуністів
невідкладно
задовольнялися
Кремлем. Адже
між
республіками,

областями й
районами
розпочалося
«соціалістичне
змагання» — хто
швидше викриє і
знешкодить
більше ворогів
народу. В Україні

практично не
було родини, яка
б не
постраждала від
репресій. За
вказівкою
Леплевського
людей хапали
без дотримання

будь-яких
юридичних
формальностей:
санкції
прокурора,
висунення
конкретних
обвинувачень
(бачимо це на

прикладі Сергія
Котка).

Заарештованих
по-звірячому
били, нещадно
катували,
калічили,
позбавляли їжі і
сну. За «високі

досягнення» у
винищенні
українців
Леплевський був
нагороджений
орденом Леніна.
У 1938-му його
перевели до
Москви, потім

заарештували й
кинули у катівню.
Цікава деталь:
заступником
генпрокурора
СРСР на той час
був його старший
брат Гершко
Леплевський. Не

ВИТРИМАВШИ
ПОБОЇВ, Ізраїль
зІЗНАВСЯ В ТОМУ,
ЩО ВІН АКТИВНИЙ
ЧЛЕН ПІДПІЛЬНИХ
ТЕРОРИСТИЧНИХ
ОРГАНІЗАЦІЙ —
ФАШИСТСЬКОЇ І
ТРОЦЬКІСТСЬКОЇ Й

агент розвідок
багатьох
держав. А
завербував його
не хтось інший, а
саме рідний брат
Гершко. Обох
сталіністів
розстріляли у

1938-му.
Андрій
Ковальчук
продовжує
досліджувати
трагічну історію
життя Сергія
Котка і його

земляків, щоб
передати зібрані
матеріали й
фотографії до
заповідника.
Щоб нащадки
знали і
пам'ятали.

